

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Fjällmossen norra

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtyperns utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0220106 Fjällmossen norra

Kommun: Nyköping

Områdets totala areal: 304,1 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2019-01-30

Markägarförhållanden:

Staten genom Naturvårdsverket

Regeringsbeslut, historik:

SPA: 2000-07-01, regeringsbeslut M2000/1680/Na, pSCI: 1998-01-01, SCI: 2005-01-01,

SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3160 - Myrsjöar

6410 - Fuktängar

7140 - Öppna mossar och kärr

9010 - Taiga

9080 - Lövsumpskog

91D0 - Skogsbevuxen myr

A038 - Sångsvan, *Cygnus cygnus*

A094 - Fiskgjuse, *Pandion haliaetus*

A104 - Järpe, *Bonasa bonasia*

A108 - Tjäder, *Tetrao urogallus*

A127 - Trana, *Grus grus*

A236 - Spillkråka, *Dryocopus martius*

A241 - Tretåig hackspett, *Picoides tridactylus*

A246 - Trädlärka, *Lullula arborea*

A409 - Orre, *Tetrao tetrix tetrix*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: Vårda och bevara biologisk mångfald – fågelfauna och övriga vertebrater, kärlväxtflora och mossflora. Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer – limniska miljöer, våtmarker och skogsmiljöer.

Motivering: Fjällmossen är en anmärkningsvärt stor våtmark för den här delen av landet och den hyser en lång rad typiska naturtyper och arter. I synnerhet det rika fågellivet med många häckande arter gör området skyddsvärt.

Prioriterade åtgärder: Inventering av de olika naturtypernas och arternas bevarandetillstånd. Insatser för att skapa död ved i taiga och skogsbevuxen myr.

Beskrivning av området

Fjällmossen ligger på gränsen mellan Södermanland och Östergötland, en dryg halvmil nordost om Krokek. Området är uppdelat på två Natura 2000-områden, Fjällmossen norra som är den sørmländska delen och Fjällmossen östgötadelen som är den del som ligger i Östergötland. Beskrivningen som följer gäller för hela fjällmossen, d.v.s. båda Natura 2000-områdena. Fjällmossen utgörs av ett varierat myrkomplex omgivet av barrskog belägen drygt 85m över havet. Floran i området är representativ för naturtyperna med få rariteter. Ett undantag är dock orkidén mossnycklar som förekommer med ett ganska rikt bestånd. Vanlig tuvsäv och dvärgbjörk är också regionala sällsyntheter som i Fjällmossens naturreservat har en av sina få växtplatser i länet. Områdets största värden ligger, förutom i den orörda karaktären och den i stora delar ostörda hydrologin, i en rik fågelfauna med flera krävande och ovanliga arter. Här finns gott om skogshöns och även flera specialiserade våtmarksfåglar.

Fjällmossen dräneras till allra största delen mot norr till Kilaåns avrinningsområde, endast den sydostligaste delen dräneras åt söder till Bråviken. Myren är till stor del ensidigt svagt lutande mot norr med utloppsback i Ramundsbäcken i Södermanland. Ramundsbäcken avvattnar även till viss del Lövsjön som ligger väster om Fjällmossen. Dräneringen från myren sker oftast i drag av kärrkaraktär och kan många gånger vara svår att följa. Sjön Stora Göljen, som ligger på den östra kanten av Fjällmossens centrala del, har inga synliga till- eller utlopp.

Fjällmossens tillrinningsområde är förhållandevis litet och ligger främst söder om mossen. I sydöstra delen av området går en vattendelare över mossen. Vattendelaren är dock svår att urskilja i terrängen liksom mossens lutning över huvud taget. Även i väster går en vattendelare över mossen i nord-sydlig riktning som skiljer av en mindre del som tillhör Lövsjöns avrinningsområde. Mossens låga lutningsgrad gör att stora delar av området har låg avrinning och därför är mycket blöt och ofta svårframkomlig.

Fjällmossens vattenbalans och vattentillgång har även mycket stor betydelse för de nedströms liggande Natura 2000-områdena Ramunds bäck och Kilaån-Vretaån.

Myrkomplexet försumpar inte närliggande fastmark i någon större utsträckning och sumpskog

har också mycket liten utbredning utmed dess kanter. Myrens kanter är ofta skarpa med en övergång direkt till skogsmark och hedsamhällen. Ofta finns en smal blöt bård (laggkärr) mellan mosse och skog.

Området är dessutom av intresse för det rörliga friluftslivet – dels för fågelskådare och dels för allmänt naturintresserade som väljer att vandra Sörmlandsleden. Sörmlandsleden sträcker sig huvudsakligen genom Fjällmossens södra del i Östergötland men ett par kortare sträckor når även in i den sörmländska delen.

Vad kan påverka negativt

Se under rubriken ”negativ påverkan” i beskrivningen av respektive naturtyp och art.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Natura 2000-området Fjällmossen norra är i sin helhet skyddat som naturreservat och utgör en del av Fjällmossens naturreservat som i den norra delen förvaltas av Länsstyrelsen i Södermanland och i södra delen av Länsstyrelsen i Östergötland. Fjällmossen norra är dessutom av riksintresse för naturvården.

Skötsel: Huvudsakligen fri utveckling med undantag av röjning av vissa stigar (enligt skötselplan). Den skötselplan som ingår i naturreservatsbeslutet beskriver kortfattat hur reservatet skall förvaltas, t.ex. informationsåtgärder. En revidering av skötselplanen är nödvändig för att möjliggöra naturvårdande insatser som t.ex. naturvårdsbränning, återställande av hydrologi mm.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Angränsande Natura 2000-områden

Uppgifter i avsnittet om naturtyper och arter nedan bygger i väsentlig del på den tidigare bevarandeplanen från 2007, vilken omfattade både Södermanlands och Östergötlands delar av Fjällmossen. Därför gäller uppgifterna oftast både Natura 2000-området i Södermanland - Fjällmossen norra och Natura 2000-området i Östergötland - Fjällmossen östgötadelen.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3160 - Myrsjöar

Areal: 3,19 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen består av sjöar, gölar och småvatten på eller i direkt anslutning till mossar eller myrmarker. Vattnet är alltid mörkt humusfärgat. Sådana områden har dålig buffringsförmåga och är därför särskilt känsliga för surt nedfall. I Fjällmossen norras Natura 2000-område är sjön Stora Göljen klassad som myrsjö.

Bevarandemål

Myrsjöar ska vara naturligt lågproduktiva och ha intakt hydrologi i strandzonen. Eventuella dikningar och dräneringsföretag som påverkar sjön negativt ska neutraliseras. Sjön ska ha god ekologisk status. Vattnet ska vara brunfärgat, ha ett naturligt lågt pH och det ska finnas inslag av en karaktäristisk gungflyvegetation. I de fall myrsjön omges av skog, ska denna ha skoglig kontinuitet närmast sjön. Vattnet ska hysa karaktäristiska arter som vit näckros, rådstarr och rufsvitmossa. Det ska finnas inslag av typiska arter som knipa och myrtrollslända. Arealen myrsjöar ska vara minst 3,1 ha.

Negativ påverkan

- Onaturlig förändring av sjöns vattennivå kan leda till igenväxning, försumpning eller erosion i strandzonen.
- Omfattande skötselåtgärder i tillrinningsområdet; avverkning, kömning mm kan öka avrinningen och därmed risken för erosion och läckage av bl.a. humusämnen och partiklar. Även hydrologin och lokalklimatet kan påverkas.
- Dikning av omgivande våtmark och gungfly.
- Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.
- Kalkning av omgivande våtmarker förändrar de fysiska och kemiska förutsättningarna för strandmiljöernas naturligt förekommande arter. Kalkning av naturligt sura (icke antropogent försurade) tillflöden och sjöar påverkar förutsättningarna för de arter som är anpassade till naturligt sura förhållanden.
- Exploatering av strandområdet är negativt för möjligheten att upprätthålla naturliga strandmiljöer och riskerar att öka framtida efterfrågan om översvämningsskydd.
- Utsläpp av föroreningar från punktkälla, t ex avlopp, industri, täkt eller annan verksamhet riskerar att försämra vattenkvaliteten.
- Infrastrukturanläggningar kan orsaka grumling och utsläpp av miljöfarliga ämnen i diken och vattendrag uppsjöms. Broar och vägtrummor över in- och utflöden kan orsaka vandringshinder.

Området är skyddat som naturreservat, vilket torde säkerställa att några av de ovan angivna punkterna i dagsläget inte innebär något hot mot naturtypen i området.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd.

6410 - Fuktängar

Areal: 0,43 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen utgörs av hävdpräglade fuktängar med blååtäl eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet. Många hävdgynnade växt- och fågelarter har sin hemvist i naturtypen. Den är starkt varierande beroende på geografisk belägenhet och markens beskaffenhet. Naturtypen är beroende av hävd, antingen genom bete eller slåtter. Fuktängarna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. De har också mycket stor betydelse för fågellivet.

Ett litet område i mitten av detta Natura 2000-område är klassat som fuktäng. Det är dock oklart om detta område fortfarande har karaktären av fuktäng eller om det har övergått i ett tillstånd som snarare bör beskrivas som öppna mossar och kärr. Ingen hävd har bedrivits i området på mycket länge.

Bevarandemål

Fuktängarna ska präglas av kontinuerlig hävd i form av bete eller slåtter och marken ska vara fuktig-blöt med naturlig hydrologi. Naturtypen ska vara öppen, men ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets biologiska mångfald och får förekomma. Hävdtrycket ska vara tillräckligt för att främja en hög artrikedom inom flera artgrupper, t.ex. fjärilar, bin, fåglar och kärlväxter. Typiska arter för naturtypen som t.ex. gökblomster, hirsstarr och sumpmåra ska vara vanligt förekommande. Arealen fuktäng ska vara minst 0,4 ha.

Negativ påverkan

- Minskad eller upphörd hävd som kan medföra igenväxning av öppna ytor.
- Tillskottsutfordring som kan ge lokal kväveanrikning till nackdel för känslig flora.
- Tillförsel av näringsämnen, t.ex. gödsling med handelsgödselmedel eller insåning av vallväxter.
- Bebyggelse eller annan exploatering som innebär att hela eller delar av fuktängen måste tas ur drift.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Bete vintertid som påverkar skottillväxten i grässvålen under den tidiga våren.
- Grävning eller andra markingrepp, t.ex. nedgrävning av elkabel.
- Näringsutjämning dvs betesdjuren betar näringsrikt foder på gammal åkermark och lämnar sin gödsel i vegetationstyper på magrare mark.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin påverkar den dynglevande insektsfaunan negativt.
- Alla former av exploatering.
- Vildsvin som bökar upp större delar av grässvålen.

Området är skyddat som naturreservat, vilket torde säkerställa att några av de ovan angivna punkterna i dagsläget inte innebär något hot mot naturtypen i området.

Bevarandeåtgärder

Området bör inventeras för att avgöra om det fortfarande kan klassas som fuktäng under förutsättning att slåtter eller annan hävd bedrivs här.

Bevarandetilstånd

Okänt bevarandetilstånd men sannolikt är det ogynnsamt eftersom ingen hävd har bedrivits här på mycket länge.

7140 - Öppna mossar och kärr

Areal: 164,08 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen omfattar ett stort antal myrtyper. Det gemensamma är att de inte är trädbevuxna, har ett relativt lågt pH och är relativt opåverkade av markavvattningsföretag. Fältskiktet domineras ofta av risväxter, tuv- eller ängsull och starrarter. Bottenskiktet domineras av olika vitmossor. Större arealer av naturtypen hyser ofta en speciell fågelfauna där arter som trana och orre ofta förekommer. Öppna mossar och kärr är den dominerande naturtypen i Fjällmossen norras Natura 2000-område.

Bevarandemål

Öppna mossar och kärr ska vara hydrologiskt- och kemiskt opåverkade och präglas av naturliga torvprocesser. Målsättningen är därför dessutom att inte heller våtmarker, sjöar och vattendrag i direkt anslutning till Fjällmossen ska påverkas av dränering eller dylikt. Naturtypen ska vara öppen, men ett mindre inslag av solbelysta träd och buskar får förekomma. Öppna mossar och kärr ska ha en speciell biologisk mångfald med karaktäristiska arter av vitmossor, starr och kärlväxter. Naturtypens öppenhet ska även gynna typiska fågelarter som grönbena, ljunpipare och orre. Typiska arter av mossor och kärlväxter som t.ex. praktvitmossa, rufsvitmossa och trådstarr ska vara vanligt förekommande. Arealen öppna mossar och kärr ska vara minst 164,0 ha.

Negativ påverkan

- Befintliga och tidigare genomförda ingrepp i form av dikning och andra markavvattande åtgärder liksom dämning påverkar naturtypens hydrologi och hydrokemi, vilket kan ge konsekvenser på vegetation och torvbildning samt torvnedbrytning. Även markavvattningsföretag och dämning i närliggande våtmarks- eller fastmarksmiljöer kan påverka naturtypen. Effekterna kan vara uttorkning ökad igenväxning och erosion.
- Torvbrytning är ett hot som riskerar att öka i takt med efterfrågan på torv som energikälla och jordförbättringsmedel.
- Anläggning av skogsbilvägar över eller i närheten av naturtypen kan förutom påverkan på den fysiska miljön påverka hydrologin och/eller hydrokemin i ett område.
- Skogsbruk i närområdet; avverkning av fastmarksholmar och buffertzoner förändrar hydrologi, lokalklimat och struktur i övergångszonen mellan myren och fast mark. Avverkning av närliggande fastmarksskog kan också orsaka läckage av näringsämnen ut på myren.
- Spridning av till exempel kalk, aska och gödningsämnen i naturtypen ger drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Motsvarande spridning av kemiska substanser i naturtypens närhet kan också skada naturtypen genom luftburen deposition eller genom transport med tillrinnande vatten.
- Ökad våtdeposition av kväve gör att naturtypens vegetationssammansättning förändras med resultat att antalet vitmossor minskar, och andelen gräs, buskar och träd ökar.
- Samhällsbyggande med nya kommunikationsleder, anläggningar etc. kan direkt eller indirekt förstöra eller orsaka skada på naturtypen.

Området är skyddat som naturreservat, vilket torde säkerställa att några av de ovan angivna punkterna i dagsläget inte innebär något hot mot naturtypen i området.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd, men en stor del av kärren är idag täckta av vass vilket tyder på ogynnsamt bevarandetillstånd.

9010 - Taiga

Areal: 17,27 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen förekommer i boreal-boreonemoral zon på torr-blöt och näringsfattignäringsrik mark och innefattar i typfallet produktiv skogsmark. Enstaka områden finns i kontinental region. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 30 - 100% och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg. Små inslag av andra inhemska trädslag kan förekomma. Naturtypen innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan innebära en lägre krontäckning. I Fjällmossen norras Natura 2000-område finns taiga på flera skogsbeklädda holmar i och omkring myrkomplexet.

Bevarandemål

Taigan ska ha naturskogskaraktär och vara flerskiktad med ett betydande inslag av äldre träd och död ved. Trädskikten ska domineras av gran och tall, andra viktiga trädslag är lövträd såsom björk, asp, rönn eller sälg. Det ska finnas tillräcklig föryngring av tall och lövträd i området, för att de unga träden på sikt ska kunna ersätta de äldre. Skogen ska präglas av naturliga processer och småskaliga naturliga störningar eller skötselåtgärder som efterliknar sådana, t.ex. åldrande och avdöende, insektsangrepp, storm eller brand. Skogen ska hysa en hög biologisk mångfald av kärlväxter, mossor, lavar, svampar, fåglar och skalbaggar. Typiska arter, som t.ex. spillkråka, järpe, sotsvart praktbagge, reliktbody och trådticka, ska förekomma i området. Arealen taiga ska vara minst 17,2 ha.

Negativ påverkan

- Negativ påverkan från omgivningen, t.ex. alltför omfattande avverkningar i angränsande bestånd som leder till förändrat lokalklimat, avlägsnar viktiga strukturer, ökar risken för till exempel stormfällningar och en inväxande hyggesvegetation. Avverkningar av angränsande skog kan också orsaka läckage av näringsämnen. Det kan också handla om gödsling som leder till näringsläckage till omgivningen, plantering av främmande trädslag som kan sprida sig in i området mm.
- Dikning, markskador, markberedning, vägdragningar eller annan exploatering i anslutning till området som medför hydrologiska störningar.
- Brist på viktiga substrat i området, t.ex. död ved i form av torrträd och lågor i olika nedbrytningsstadier, gamla träd med grov barkstruktur, minskat lövislag till följd av konkurrens med gran.
- Brist på lämpliga spridningsvägar för arter knutna till naturtypen i det omgivande landskapet. Detta kan vara en följd av fragmentering och minskning av naturtypen i landskapet runt omkring. I den mindre skalan kan exempelvis skogsbilvägar leda till fragmentering av vissa organismers populationer, medan andra organismer påverkas negativt när skogsbestånden blir alltför isolerade i landskapet. På landskapsnivå utgör fragmentering ett betydande hot genom att partier med äldre skog förekommer allt mer isolerat, och genom att sammanhängande områden med kontinuitetsskogar splittras upp genom avverkningar.
- Nedfall av kemiska ämnen. Vissa kemiska ämnen har förmågan att direkt skada organismer, men kan också påverka hela naturmiljön. Så har till exempel vissa kväveföreningar den effekten att de är skadliga för svampar och lavar, samtidigt som de kan vara gödande och ge förändringar i vegetationen. Andra skadliga ämnen är svavel- och metallföreningar.
- Brist på dynamik. Arterna förekommer ofta bara i några få stadier i skogens utveckling. Om de dynamiska krafterna inte får verka kan det i landskapet uppstå brist på något av dessa stadier, med följd att de ingående arternas habitat försvinner. Detta gäller särskilt brand som

verkar över stora ytor, men andra viktiga dynamiska krafter är översvämning, vind och angrepp av insekter och svamp.

- Systempåverkande arter, till exempel klövvilt och vildsvin. Kraftig betespåverkan kan leda till att tall och lövträd får svårt att förnygra sig i området. Andra hot är invasiva främmande arter som har potential att skada den naturliga floran och faunan.
- Succession som leder till att gran konkurrerar ut lövträd och tar över i allt för stor omfattning.

Området är skyddat som naturreservat, vilket torde säkerställa att några av de ovan angivna punkterna i dagsläget inte innebär något hot mot naturtypen i området.

Bevarandetillstånd

Ej gynnsamt bevarandetillstånd eftersom det finns för lite död ved.

9080 - Lövsumpskog

Areal: 0,48 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen förekommer på näringsrik mark som är fuktig-blöt. Det finns en påverkan från högt grundvatten och översvämning sker normalt årligen. Naturtypen finns på mineraljord, tunna torvtäckten och i vissa fall även på torvmark av lövkärrstorv/vasstorv. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 50-100%, och ask/triviallöv (var för sig eller tillsammans) utgör minst 50 % av grundytan. I södra och mellersta delarna av landet utgörs trädskiktet ofta av klibbal och ibland ask. Videarter kan förekomma i både träd- och buskskikt. Gran är ett vanligt inslag i naturtypen. I Fjällmossen Norras Natura 2000-område är ett litet område i den centrala norra delen av området klassat som lövsumpskog.

Bevarandemål

Lövsumpskogen ska ha naturlig hydrologi och marken ska vara fuktig - blöt. Skogen ska vara olikåldrig och ha inslag av äldre träd och död ved. De övre trädskikten ska domineras av klibbal och glasbjörk. Gran eller främmande träslag ska inte dominera. Lövsumpskogen ska ha naturskogskaraktär och hysa en hög biologisk mångfald av kärlväxter, mossor och fåglar. Typiska arter, som t.ex. missne och mindre hackspett ska förekomma i området. Arealen lövsumpskog ska vara minst 0,4 ha.

Negativ påverkan

Se "Negativ påverkan" under 9010 – Taiga

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd.

91D0 - Skogsbevuxen myr

Areal: 40,91 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen förekommer på myrar (> 30 cm djupt torvtäcke) som är fuktig - blöt med högt liggande grundvattenyta. Näringsförhållandena är näringsfattiga - intermediära. Trädskiktets krontäckningsgrad är 30 - 100 %. Trädslagsblandningen varierar med myrtyp och näringsförhållanden men glasbjörk, tall och gran är vanliga trädslag. Kvalitetskriterier: Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser, eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana, har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier. Skogens hydrologi är inte under stark generell påverkan från t.ex. markavvattning, torvtäkt e.d. Fält- och bottenskiktet domineras av ris, halvgräs, och vitmossor. Kantzonen mellan trädklädd fattigmyr och öppen myr är ofta betydelsefull för insekter som behöver båda miljöerna. I Fjällmossen Norras Natura 2000-område finns naturtypen i flera mindre områden ute i myrkomplexet och i kanten mot fastmark.

Bevarandemål

Målsättningen är att arealen skogsbevuxen våtmark inte ska minska och att eventuell påverkan från dräneringsföretag ska upphöra. Hydrologin ska alltså vara ostörd med fuktig - blöt mark och näringsförhållandena näringsfattiga - intermediära. De skogsbevuxna myrarna ska ha naturskogskaraktär, vara olikåldrig och det ska finnas gamla träd och död ved. Mängden död ved ska öka och i slutändan inte understiga 15 % av virkesförrådet. Främmande trädslag ska inte förekomma. Typiska arter för naturtypen som t.ex. kärrviol ska leva kvar. Naturtypen är särskilt viktig för de utpekade arterna spillkråka, tjäder och järpe. Även angränsande våtmarker i båda länen är viktiga både hydrologiskt och för områdets typiska och utpekade arter. Målsättningen är därför att inte heller våtmarker, sjöar och vattendrag i direkt anslutning till Fjällmossen ska påverkas av dränering eller dylikt. Arealen skogsbevuxen myr ska vara minst 40,9 ha.

Negativ påverkan

Se "Negativ påverkan" under 9010 – Taiga och 7140 – Öppna mossar och kärr.

Bevarandetillstånd

Ej gynnsamt bevarandetillstånd eftersom det finns för lite död ved och ett område i nordväst är påverkat av dikning.

A038 - Sångsvan, *Cygnus cygnus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Sångsvanen skiljs från knölsvanen genom sin gula näbb och vanligtvis sträckta hals. Sångsvanen häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningssäsongen, liksom lämplig och god tillgång på grön växlighet under vintersäsongen. Arten kräver relativt ostörda områden under sin flyttning och övervintring. Under häckningen rör sig paret normalt inom ett mycket begränsat område runt boplatsen.

Sångsvanen häckar numera i hela Sverige och senaste uppskattningen är 4300 - 6500 par (2008). Arten har ökat nästan explosionsartat efter början av 1900-talet, då den närmade sig utrotning på grund av bl.a. jakt med bara kanske 20 häckande par kvar på avsides belägna lokaler i Lappland. Sedan 1950-talet har den också etablerat sig i södra Sverige, där den numera är vanlig och delvis ersatt knölsvanen i gårdsdammar och liknande. Den sydsvenska populationen härstammar sannolikt delvis från svanar som släppts ut från djurparker och fågeldammar. Det svenska beståndet beräknades till cirka 500 häckande par 1985. År 1997 beräknades den svenska populationen uppgå till 3 800 etablerade par och arten fanns då som häckande i samtliga svenska län. Arten övervintrar i södra Sverige, Danmark och Nordsjöländerna. Det finns gott om rapporter av sångsvan från Fjällmossen Norras Natura 2000-område under 2010-talet.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas goda förutsättningar för sångsvan att häcka inom Fjällmossen norras Natura 2000-område. Arten ska förekomma regelbundet under vår- och höstflyttning. För att kunna häcka måste det finnas lämpliga vassområden med lämplig kvalitet på vassen, men också rovdjursfria områden utan närvaro av mink och räva. För födosök ska det finnas växtrika grunda vattenområden.

Negativ påverkan

I dagsläget finns ingen hotbild mot arten, det har antagligen aldrig funnits så många sångsvanar i Sverige. Lokalt kan dock följande påverka arten negativt:

- Störning av olika slag under rast- och häckningsperioden. Alltför aktivt friluftsliv i området, hundar, motorbåtstrafik m.
- Träd och buskar inom strandängsområdet fungerar som utkiksplats för kråkor och rovfåglar vilket kan bli fatalt för häckande våtmarksfåglar.
- Arten har få predatorer, men korp, mink och räva kan plundra ägg eller ungar. Havsörn tar en del svanar. I konflikter med knölsvan avgår oftast sångsvanen med segern.

Bevarandeåtgärder

De viktigaste rastlokalerna är idag inom naturskyddade områden och flera har också beträdnadsförbud under våren. Områdena bör ses över regelbundet och anpassas efter eventuella ändringar i hur de nyttjas av sångsvanar och andra andfåglar.

Sångsvan är upptagen i Fågeldirektivet, Bernkonventionens bilaga II, Bonnkonventionens bilaga II och AEWAs.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

A094 - Fiskgjuse, *Pandion haliaetus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Enda stora rovfågeln i Sverige med långa vingar, vit under och brun ovan. Fiskgjusen är helt beroende av tillgång till öppet vatten inom sitt hemområde (havsmiljö, insjöar, älvar, åar) eftersom födan nästan uteslutande består av fisk. Den fångar endast ytligt gående fisk, ned till maximalt en halv meters djup. Fiskgjusen fiskar i såväl eutrofa som oligotrofa sjöar liksom i större vattendrag och i grundare kustområden. Jaktframgången kan dock minska avsevärt om vattnet är alltför grumligt. I områden med enbart oligotrofa sjöar kan sämre tillgång på fisk medföra lägre reproduktion bl. a. beroende på att gjusarna måste jaga över större arealer (längre bort från boplatsen). Fiskgjusen är beroende av lämpliga träd för sitt bobygge. Det absolut vanligaste trädslaget är tall där det stora risboet byggs i toppen av plattkronade, kraftiga träd, så att utsikt fås över omgivningen. Enstaka bon kan placeras i kraftledningsstolpar, stora torn eller på stora stenar i sjöar och vattendrag. Fiskgjusen är ofta störningskänslig vid boplatsen.

Särskilt starka populationer finns i områden med större sjöar, t.ex. södra Småland, Vänern, Mälardalen, Södermanland samt kring nedre Dalälven. Den europeiska populationen är huvudsakligen koncentrerad till Sverige och Finland, där det i mitten av 1980-talet fanns ca 300 resp. cirka 1 000 par. I seklets början var fiskgjusen en sällsynt fågel, men efter fridlysning i slutet av 1920-talet ökade populationen fram till 1940-talet, varefter beståndet varit stabilt eller långsamt tillväxande. I Fjällmossen erbjuds fiskgjusen en god häckningsmiljö och den ses regelbundet i området.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas goda förutsättningar för fiskgjuse att häcka inom Fjällmossen norras Natura 2000-område. Fjällmossen ska erbjuda goda förutsättningar för fiskgjusens födosök och häckning – bl. a. ska lämpliga boträd finnas.

Negativ påverkan

- Eftersom fiskgjusen ofta häckar vid stränder och på öar utgör närgången båttrafik, sportfiske, bad, kanoting, jakt, vandring etc. i boets närhet ett hot.
- Försurning av sjöar kan medföra sämre födotillgång samt en ökad exponering för giftiga metaller. Exponeringen för klorerade kolväten har minskat sedan 1970-talet då dessa miljögifter orsakade en ökad fosterdödlighet och sönderruvning av ägg på grund av skalförtunning. Emellertid tillkommer nya typer av miljögifter i naturen vars effekter vi ännu vet litet om.
- Skogsavverkning utan hänsyn till fiskgjusens boträd eller presumtiva boträd utgör en fara inom vissa områden, eftersom tillgången på lämpliga träd då minskar.
- Alltför grumligt vatten är ett hot mot fiskgjusens fiskeframgång.
- Illegal fågeljakt på ägg, ungar eller vuxna.
- Minskad tillgång på fisk.
- Bullerstörning, av t. ex. båttrafik och störning från lågflygande flygtrafik.
- Anläggning av vindkraftverk i närområdet.
- Konkurrens om bytesfisk och lämpliga boplatser från exempelvis havsörn.
- Fiskgjusens har några predatorer som utgörs av andra fågelarter som korp, kråka m.fl. som kan röva boet på ägg och ungar.

Fjällmossen norras Natura 2000-område är skyddat som naturreservat, men i och med att fiskgjuse hämtar sin föda även utanför det skyddade området kan ovanstående punkter ändå utgöra ett hot mot eventuella häckande individer inom området eftersom landskapet

runtomkring påverkas av dessa störningar.

Bevarandeåtgärder

Skötselåtgärder som t.ex. avverkning och röjning, bör inte utföras inom 500 m avstånd från bebodda bon under perioden 1 april-31 augusti. Avståndet beror dock på topografi och boets placering.

Bevara och vid behov frihugga träd som kan fungera som lämpliga bodträd för fiskgjuse. Säkerställa att det även långsiktigt finns tillgång till boträd genom att t.ex. frihugga yngre tallar som på så sätt får möjlighet att utveckla vida kronor och kraftiga stammar, gärna på ”uddar” och i hållmarksområden.

Fiskgjuse är upptagen i Fågeldirektivet, Bernkonventionens bilaga II, Bonnkonventionens bilaga II och CITES bilaga A. Fiskgjuse tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd – 8 noteringar i artportalen under perioden 2008 – 2018.

A104 - Järpe, *Bonasa bonasia*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Järpen vill ha tät skog med föryngring av främst gran och med inblandning av al, björk och asp. Hög markfuktighet och förekomst av surdråg, alkärr och bäckar gynnar arten. Lövträdsandelen i reviret ska överstiga 10% för att området skall accepteras. En viktig och begränsad vinterfödoresurs är alknoppar, alhången samt björkknopp, och i omedelbar anknytning till födan krävs dessutom skydd i form av grantätningar. Skogen bör vara flerskiktad och ha en god tillgång på bärris. Hönor med kycklingar behöver platser med rikt fältskikt där det finns gott om insekter eftersom järpen, liksom övriga skogshöns, behöver god tillgång på insekter för kycklingarnas överlevnad. Järpen är mycket stationär året om inom sitt revir. När ett par har etablerat sig på en plats stannar de där så länge biotopen är intakt. Järpen är en extrem stannfågel inom sitt revir om 25 - 50 ha. Järpen undviker öppen mark och är därför känslig för fragmentering. Ungfågelspridningen kan röra sig om i storleksordningen någon eller några kilometer.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas goda förutsättningar för järpe att långsiktigt finnas kvar i en livskraftig population med årliga häckningar inom Fjällmossen norras Natura 2000-område.

Negativ påverkan

- Avverkning där lövträd och unga och undertryckta granar avlägsnas.
- Dikning/torrläggning.
- I starkt fragmenterade skogslandskap med isolerade lämpliga bestånd mindre än 25 ha saknas i allmänhet järpen.

Fjällmossen norras Natura 2000-område är skyddat som naturreservat, men påverkan av det omkringliggande landskapet kan få effekter på t.ex. hydrologi och lokalklimat även inom det skyddade området.

Bevarandeåtgärder

Vid skötselåtgärder bör man se till att det långsiktigt finns tillgång på lövträdsrika områden med flerskiktad skotsstruktur och grantätningar, samt att hydrologin inte påverkas negativt.

Järpen är upptagen i Fågeldirektivet, Bernkonventionens bilaga III.

Bevarandetillstånd

Oklart bevarandetillstånd – 2 noteringar i artportalen under perioden 2008 – 2018.

A108 - Tjäder, *Tetrao urogallus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Tjädern kräver större sammanhängande skogsområden för att den skall finnas i livskraftiga bestånd. I dessa måste ett flertal villkor vara uppfyllda. Således kräver arten vintertid förekomst av äldre successionsfaser av talldominerade skogar (äter tallbarr och tallskott), medan den sommartid påträffas i mycket varierande marker, allt från gammal bärrik skog (bl.a. är blåbärsris viktigt) till nyupptagna hyggen. Förekomsten av våtmarker är en mycket betydelsefull faktor, då hönan under den tidiga våren till stor del livnär sig på späda skott av tuvull. Tillgången på proteinrika blad, blommor och frön bestämmer till stor del hönans möjlighet att producera ägg. Äggen läggs i ett enklare rede på marken. Våtmarker är också en viktig biotop för kycklingarna, som under de första levnadsveckorna livnär sig på insekter. Sammanfattningsvis kan sägas att tjädern kräver stora sammanhängande skogsområden som innehåller en stor variation ifråga om successionsstadier och våtmarker (sumpskog, kärr och myr). Dessutom är arten starkt traditionsbunden till speciella lekplatser. Tjädern är en stannfågel. Arten rör sig normalt inom ett område i storleksordningen 25 km². Fjällmossen hyser ett knappt tiotal spelande tuppar årligen.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas goda förutsättningar för tjäder att långsiktigt finnas kvar i en livskraftig population med årliga häckningar inom Fjällmossen norras Natura 2000-område.

Negativ påverkan

Totalt sett i Sverige finns ej något direkt hot mot artens fortlevnad. Tjädern har emellertid starkt missgynnats av det storskaliga skogsbruket, särskilt i södra och mellersta Sverige där betydande populationsnedgångar konstaterats. Det allvarligaste hotet i skogsbrukslandskapet är de förändringar som skett och fortfarande sker på landskapsnivå, t.ex. fragmentering och tillkomsten av stora arealer med monokulturer av tall och gran som aldrig tillåts bli biologiskt mogna.

Fjällmossen norras Natura 2000-område är skyddat som naturreservat, men påverkan av det omkringliggande landskapet kan t.ex. leda till isolering av Fjällmossens tjäderpopulationen.

Bevarandeåtgärder

Vid skötselåtgärder bör man planera så att spelplatsen inte påverkas negativt och undvika åtgärder inom 200 m under perioden 15 februari- 15 juni. Fjällmossens mosaik av olika miljöer bör bevaras så att det finns kontinuerlig tillgång på t.ex. tjädertallar och insektsrika miljöer.

Tjädern är upptagen i Fågeldirektivet, Bernkonventionens bilaga III.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

A127 - Trana, Grus grus

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Tranan är en mycket stor våtmarksfågel som håller både hals och ben utsträckta i flykten. Den häckar i glest bebodda, skogsdominerade områden från Skåne till nordligaste Norrbotten. Det nuvarande beståndets storlek uppskattas till mellan 20 000 och 25 000 häckande par i Sverige.

Tranan häckar på sankta sjö- eller havsstränder, på våta myrmarker, på vattensjuka hyggen omgärdade av sumpskog, vid större slättsjöar, i öppna kärr, i sänkta sjöar och andra större eller mindre våtmarker. Ett gemensamt krav, oavsett val av habitat, är att tranorna har möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, dvs. alltid omgärdat av vatten. Äggen läggs tidigt på våren och ruvas sedan under ca 30 dygn. Under häckningen är tranan störningskänslig och kan flyga långt från boet vid störning.

Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt insekter, blötdjur, grodor, småfisk m.m. och rör sig normalt inom ett område i storleksordningen 1 km². Tranan blir könsmogen vid 3 - 6 års ålder. Innan könsmognaden för ungotranorna en kringfläckande tillvaro och samlas ofta i stora flockar. Under höstflyttningen är ungarna beroende av föräldrarnas vägledning. Tranan övervintrar i Sydvästeuropa, främst i Spanien (i korkeksmarker), men även i Portugal och Frankrike samt i Nordafrika. Det finns gott om rapporter i Artportalen av trana från Fjällmossen Norras Natura 2000-område under 2010-talet.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas goda förutsättningar för trana att häcka inom Fjällmossen norras Natura 2000-område. Det ska finnas tillgång till lämpliga häckningsplatser där arten kan häcka ostört.

Negativ påverkan

- Störning av olika slag under rast- och häckningsperioden. Alltför aktivt friluftsliv i området, hundar, motorbåtstrafik mm.
- Arten har få predatorer, men mink och räv kan plundra ägg eller ungar.

Bevarandeåtgärder

Fjällmossen norras Natura 2000-område är skyddat som naturreservat och torde även på längre sikt kunna utgöra en god häckningsmiljö för trana. Skötselåtgärder bör utföras under tider på året när det inte står häckande fåglar.

Trana är upptagen i Fågeldirektivet, Bernkonventionens bilaga II, Bonnkonventionens bilaga II, AEWa och CITES bilaga A.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

A236 - Spillkråka, *Dryocopus martius*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Spillkråkan behöver tillgång på lämplig föda i form av vedlevande insekter och myror. Den födosöker ofta lågt i trääd eller på stubbar efter hästmyror. Den behöver också tillgång på lämpliga häckningsplatser, främst i form av grov asp, tall eller bok. I södra och mellersta Sverige råder ingen uttalad brist på lämpliga häckningsträäd. För att spillkråkan skall häcka måste stamdiametern i brösthöjd överstiga 30 cm för asp och 40 cm för tall. Medelåldern på utnyttjade tallar är i Småland 115 år, Uppland 170 år, Dalarna 187 år och i Gästrikland 239 år. Spillkråkan är något av en nyckelart i våra skogsekosystem genom att den årligen producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som ej själva förmår mejsla ut sitt bo.

Spillkråkan är en stannfågel som under sommarhalvåret i södra Sverige födosöker över arealer i storleksordningen 100 - 1000 ha. Vintertid rör sig arten över större områden.

Spillkråkan är rödlistad i kategorin nära hotad (NT) på den nationella rödlistan år 2015.

Det finns många rapporter i Artportalen av spillkråka från Fjällmossen Norras Natura 2000-område under 2010-talet. Fjällmossen ingår i minst ett spillkråkerevir.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas goda förutsättningar för spillkråka att häcka inom Fjällmossen norras Natura 2000-området. Det ska finnas god tillgång på lämpliga träd för både födosök och häckningsplatser. De trädklädda naturhabitaten inom Fjällmossen norra ska behålla och utveckla sin kvalitet och arealen av dessa ska inte minska (se bevarandemål för taiga (9010) och skogsbevuxen myr (91D0)).

Negativ påverkan

- Det största hotet mot spillkråkan är ett skogsbruk som går mot minskad lövandel och alltmer homogena skogsbestånd.
- Minskad medelålder i bestånden i intensivt brukade trakter gör att tillgången på lämpliga boträd minskar.
- Eftersom spillkråkan i stor utsträckning livnär sig på hästmyror missgynnas den med största säkerhet av stubbrytning och GROT-uttag.

Fjällmossen norras Natura 2000-område är skyddat som naturreservat, men i och med att spillkråka födosöker över stora arealer kan ovanstående punkter ändå utgöra ett hot mot spillkråka som häckar inom området eftersom landskapet runtomkring påverkas av skogsbruk.

Bevarandeåtgärder

Fjällmossen norras Natura 2000-område är skyddat som naturreservat och kan långsiktigt utgöra ett viktigt habitat för spillkråka. Vid skötselåtgärder bör man se till att det även på längre sikt kommer att finnas tillgång på grova träd som kan fungera som boträd för spillkråka.

Spillkråkan är upptagen i Fågeldirektivet och Bernkonventionens bilaga II.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

A241 - Tretåig hackspett, *Picoides tridactylus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Tretåiga hackspetten är något mindre än större hackspetten och saknar röda inslag i dräkten. Den ger ett mörkt helhetsintryck genom att vingarna nästan är helt svarta samtidigt som kroppssidorna är tätt tvärvattrade i grått. På ryggen har den ett stort vitt fält från nacken till övergumpen. Arten lever i taigamiljöer med riklig förekomst av döende och döda träd. I områden med god tillgång på föda klarar sig arten under sommaren på några tiotals hektar. Vintertid utnyttjar den betydligt större områden för att finna föda, troligen i storleksordningen flera hundra hektar i likhet med mindre hackspetten. Arten är specialist på barkborrar (både larver och vuxna individer) och är till viss del anpassad till att utnyttja massförekomster av barkborrar i samband med bränder, stormfällan och liknande skador på skog. Tretåig hackspett är vanligast i produktiva naturgranskogar. I Fjällmossen finns lämpliga födosöks- och häckningsmiljöer för arten som också noteras regelbundet här. Tretåig hackspett är rödlistad i kategorin nära hotad (NT) på den nationella rödlistan år 2015.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas goda förutsättningar för tretåig hackspett att häcka inom Fjällmossen norras Natura 2000-området. Det ska finnas god tillgång på lämpliga miljöer med gott om död ved för födosök. De trädklädda naturhabitaten inom Fjällmossen norra ska behålla och utveckla sin kvalitet och arealen av dessa ska inte minska (se bevarandemål för taiga (9010) och skogsbevuxen myr (91D0)).

Negativ påverkan

Det stora, och allt annat överskuggande hotet mot tretåig hackspett i Sverige är den kontinuerliga och fortsatt pågående utarmningen av skogslandskapet. Allt intensivare skogsbruk med allt mindre arealer obrukad skog gör att livsrummet för arten krympt oerhört kraftigt under den senare delen av 1900-talet. Den mest kritiska förändringen är den mycket kraftiga minskningen av arealen av skogsbruk opåverkad skog och därmed av den samlade förekomsten av död ved i skogen. I detta sammanhang måste nämnas den omfattande dikningen av sumpskogar som skett under de senaste 50 åren. Fragmentering av lämpliga häckningsmiljöer, såväl på beståndsnivå som på landskapsnivå, bidrar till att splittra beståndet. Denna fragmentering leder till att effekterna av olika negativa processer på beståndsnivå (slumpvis utdöende, ojämn könskvot, inavel m.m.) förstärks.

Fjällmossen norras Natura 2000-område är skyddat som naturreservat, men i och med att den tretåiga hackspetten födosöker över stora arealer kan ovanstående ändå utgöra ett hot mot tretåig hackspett som häckar inom området eftersom landskapet runtomkring påverkas av skogsbruk, markavvattning mm.

Bevarandeåtgärder

Fjällmossen norras Natura 2000-område är skyddat som naturreservat och kan långsiktigt utgöra ett viktigt habitat för tretåig hackspett. Dock bör man gynna arten genom att tillskapa död ved och säkerställa att det kontinuerligt finns tillgång på lämpliga miljöer för tretåig hackspett vid skötselåtgärder.

Tretåig hackspett är upptagen i Fågeldirektivet och Bernkonventionens bilaga II.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd är sannolikt tack vare 65 noteringar av arten i artportalen under 2000-talet men inslaget av död ved bör öka för att säkra artens bevarandetillstånd i området.

A246 - Trädlärka, *Lullula arborea*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Arten behöver tillgång på lämpliga häckningsplatser i form av öppna, torra marker i direkt anslutning till luckig skog, mossar eller glesa planteringar. Den vill ha tillgång till större träd som den kan använda som sång- och utsiktsplatser. Vanliga häckningsmiljöer är gles, luckig tallskog, gamla grustag, unga hyggen (fram till ca fem år efter plantering), sandiga industriområden och småskaligt jordbrukslandskap i skogs- och mellanbygderna. Trädlärkan återkommer mycket tidigt på våren vilket gör den extra beroende av soliga miljöer. Brandfält är därför ofta gynnsamma häckningsmiljöer för arten. Arten återfinns ofta i samma typ av miljöer som nattskärnan. Under häckningen rör sig paret normalt inom ett område i storleksordningen 50 - 100 ha. Övervintrar i västra och sydvästra Europa.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas goda förutsättningar för trädlärka att häcka inom Fjällmossen norras Natura 2000-området. Det ska finnas tillgång på lämpliga häckningsplatser i form av öppna, gärna solexponerade, torra marker i direkt anslutning till luckig skog.

Negativ påverkan

Det stora hotet mot trädlärkan är minskad tillgång på lämpliga häckningsplatser. Flera olika faktorer har lett till en kontinuerlig minskning av mängden lämpliga biotoper under perioden efter 1950-talet. Den storskaliga nedläggningen av jordbruket i södra Sveriges skogs- och mellanbygder har lett till ett betydligt slutnare landskap. Allt tätare skog, i kombination med en storskalig övergång från tall till gran i södra Sverige har minskat mängden lämpliga häckningsplatser i skogsmiljö, samtidigt som skogsbete, som förr var vanligt i skogs- och mellanbygderna, numera i stort sett är helt förvunnet.

Bevarandeåtgärder

Trädlärkan gynnas av naturvårdsbränning som kan vara en lämplig skötselåtgärd i delar av Fjällmossens Natura 2000-område.

Trädlärkan är upptagen i Fågeldirektivet och Bernkonventionens bilaga III.

Bevarandetillstånd

Oklart bevarandetillstånd – 10 noteringar i artportalen under perioden 2008 – 2018.

A409 - Orre, *Tetrao tetrix tetrix*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Orren är de öppna markernas skogshöna och häckar på heddar och mossar samt i tidiga successionsstadier efter kalhyggen och skogsbränder. Liksom hos övriga skogshöns är god tillgång på insekter mycket viktig för kycklingarnas överlevnad. Björkknoppar är en viktig diet under vinterhalvåret. Under sommarhalvåret är dieten mer varierad, men vegetabilier dominerar, bl.a. är blåbärsblom en viktig komponent. Arten är en stannfågel och rör sig normalt inom ett hemområde i storleksordningen 25 till 75 km².

Under 1800-talet förekom orren t.ex. tämligen allmänt till allmänt på de stora ljunghedar som då fanns i södra Sverige. I takt med att skogsarealen ökat och ljunghedarna försvunnit har orren minskat i flera områden. Negativt för orren har även varit försvinnandet av skogsbetet, genom att skogen blivit allt tätare och därigenom allt sämre som födosökmiljö. Ytterligare en bidragande orsak till att orren får allt svårare att upprätthålla starka bestånd är att småjordbruken i skogsbygderna läggs ned och skogsplanteras i en mycket stor omfattning.

De stora brandfält med efterföljande lövuppslag som förr med regelbundna intervall skapades i den boreala zonen, och som var mycket gynnsamt habitat för orren, saknas numera nästan helt eftersom naturliga bränder som regel snabbt blir släckta. I viss mån har orren erhållit en ersättningsbiotop i det storskaliga kalhyggesbruket, men med den inskränkningen att det efterföljande lövuppslaget som regel röjs och gallras bort och ersätts med barrträd. Lövrika, luckiga och flerskiktade skogar har de senaste 50 åren blivit allt ovanligare genom skogsbrukets ändrade inriktning mot ensartade produktionsbarrskogar. I södra Sverige är omloppstiden för hyggen och ungsogar alltför kort för att kunna hysa livskraftiga bestånd. Skogarna i södra Sverige är dessutom alltför täta för att passa orren.

Det finns många rapporter av orre i Artportalen från Fjällmossen Norras Natura 2000-område under 2010-talet.

Bevarandemål

Målet är att det ska finnas goda förutsättningar för orre att häcka inom Fjällmossen norras Natura 2000-området. Det ska finnas god tillgång på björk liksom på insektsrika miljöer. Igenväxning av de öppna naturtyperna ska förhindras.

Negativ påverkan

Fjällmossen norras Natura 2000-område är skyddat som naturreservat, men igenväxning av de öppna våtmarkerna till följd av förändrad hydrologi och ökad kvävedeposition kan utgöra ett hot mot arten.

Bevarandeåtgärder

Skötselåtgärder som motverkar igenväxning av de öppna miljöerna.

Orren är upptagen i Fågeldirektivet och Bernkonventionens bilaga III.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

Dokumentation

Exempel på arter i området – förutom fåglar (För naturtypen/-erna typiska arter markerade med TA).

Kärlväxter:

Brandnäva
Brudborste (TA)
Dvärgbjörk
Gräsull (TA)
Grönpyrola (TA)
Kallgräs (TA)
Kärrviol (TA)
Ljung
Loppstarr (TA)
Missne (TA)
Ormbär (TA)
Piploka
Pors
Rundsileshår (TA)
Slätterfibbla
Svedjenäva (TA)
Tibast (TA)
Trådstarr
Tuvsäv
Tuvull
Vattenklöver
Vippärt
Vitag
Ängsnycklar (TA)
Ängsskära
Ängsstarr (TA)

Mossor:

Brokvitmossa
Drågvitmossa
Flaggvitmossa (TA)
Myrbjörnmossa
Praktvitmossa (TA)
Rubinvitmossa (TA)
Rufsvitmossa (TA)
Snärjvitmossa (TA)
Sotvitmossa
Uddvitmossa
Ullvitmossa (TA)

Svampar:

Blodticka
Droptaggsvamp (TA)
Kantarellvaxing

Referenser

Fjällmossen – inventering och planering av ett riksintressant myrkomplex. Länsstyrelsen i Östergötland 1976

Fredriksson, R. 1981. Inventering av fågellivet på Fjällmossen i Östergötlands och Södermanlands län. Nyköping 1981. – Länsstyrelsen i Södermanlands län informerar 1981:4. 48 sid. + ill.

Liungman, M. & Nilsson, C. 2002. Bottenfauna i Södermanlands län. En undersökning av bottenfaunan vid 4 lokaler i rinnande vatten och 8 lokaler i sjöar. – Medins Sjö- & Åbiologi AB, Mölnlycke 2002-12-16 (Stencilerad rapport). 75 sid.

Lundberg, S., von Proschwitz, T., Franzén, I. & Pettersson, U. 2003. Kilaåns sjöar – En naturvärdesbedömning utifrån bottenfaunans artrikedom i 24 sjöar inom Kilaåns vattensystem. – Länsstyrelsen i Södermanlands län, Rapport Nr 2003: 4. 175 sid.

Länsstyrelserna Östergötland och Södermanland 1999. Skötselplan för Fjällmossens naturreservat

Länsstyrelsen i Södermanland 1991, Sörmlands natur.

Länsstyrelsen i Södermanland och Östergötland 2007, Bevarandeplan Natura 2000-område Fjällmossen

Mellberg, B. 1975. Fjällmossen och Stora Bötet. Naturinventering samt förslag till skötsel och skydd. – Länsstyrelsen i Södermanlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten. 1975:4. 28 + 17 sid.

Rydberg, Wanntorp, Sörmlands flora, Botaniska sällskapet i Stockholm, 2001.

Länkar

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se>

<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning>

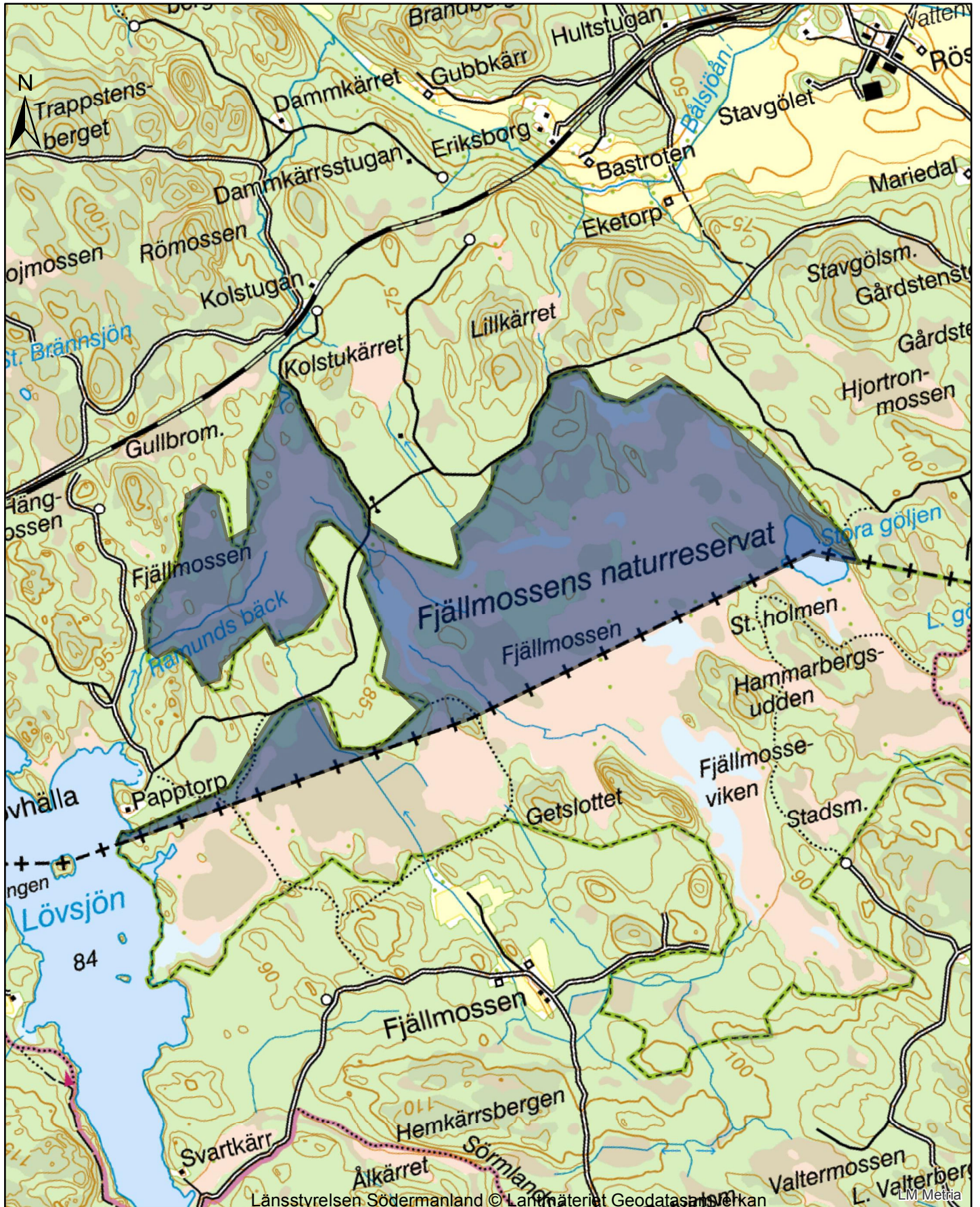
<https://historiskakartor.lantmateriet.se>

<https://www.artportalen.se>

<http://artfakta.artdatabanken.se>

<https://www.artdatabanken.se/var-verksamhet/rodlistning>

Bilagor

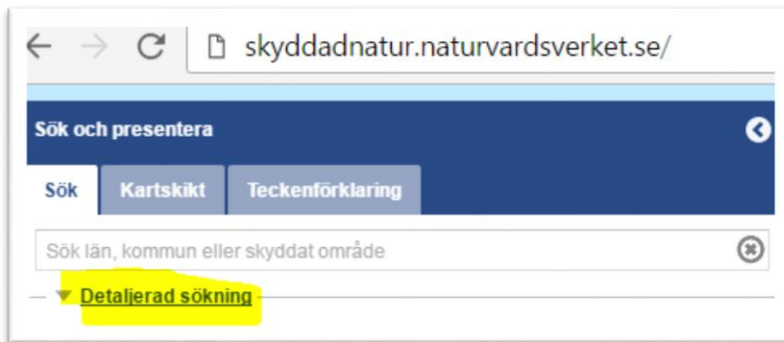
Länsstyrelsen Södermanland © Lantmäteriet Geodatasystemet 2010 LM Metria

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

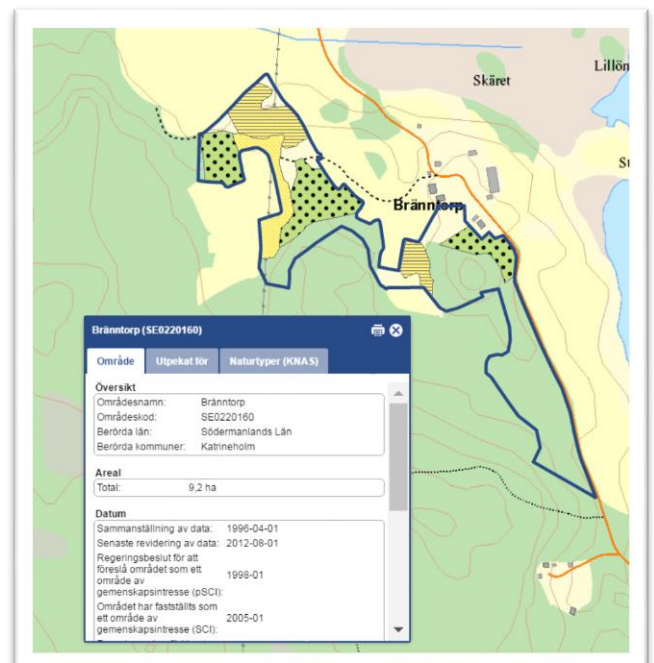
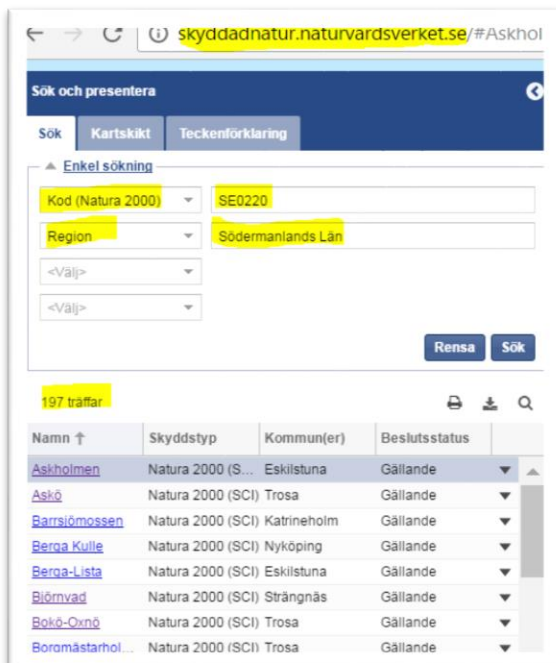
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

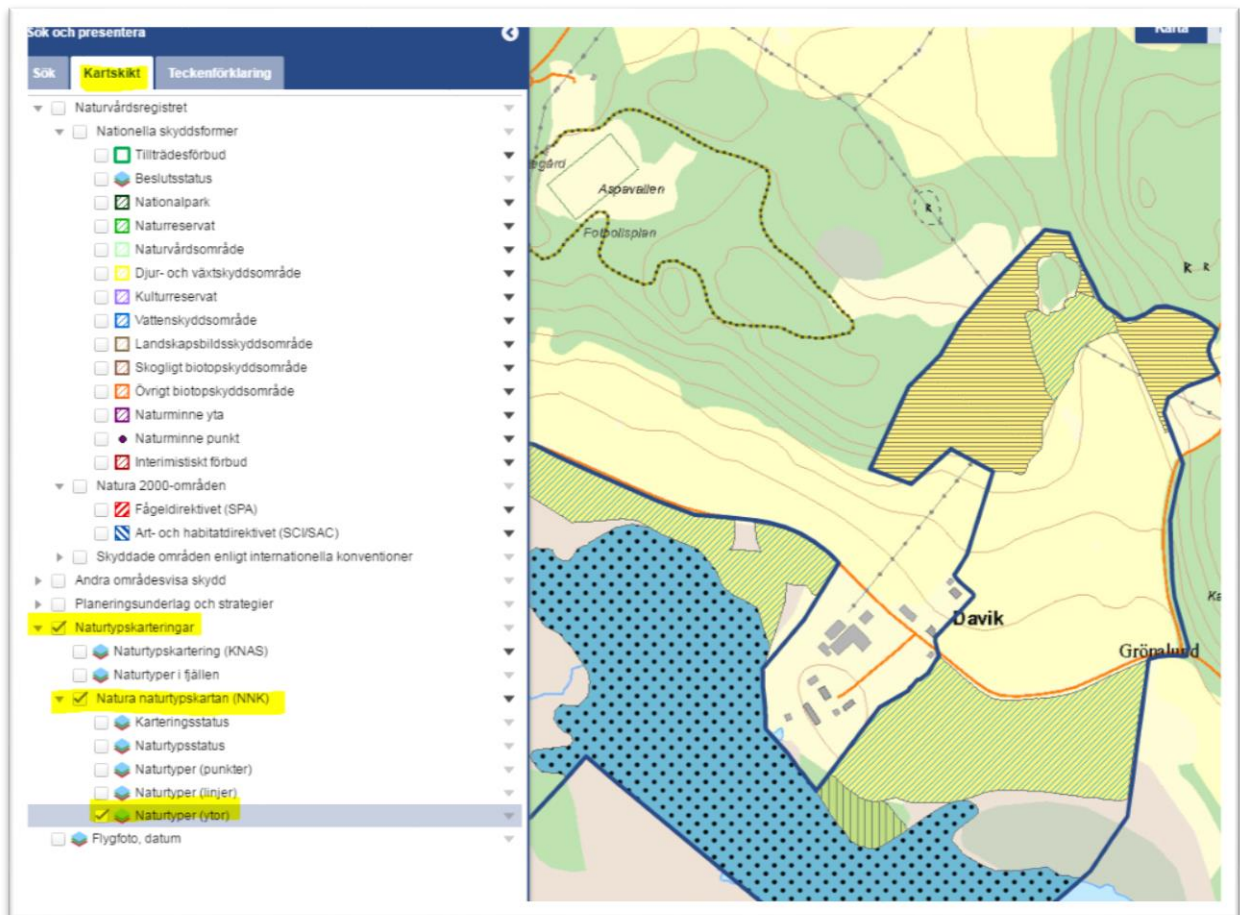
Välj *Region* och sök fram Södermanlands län

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

Karttjänst VISS Vattenkartan – avrinningsområden

<https://viss.lansstyrelsen.se/Maps.aspx>

I denna karttjänst går det bl.a. att se utbredningen av avrinningsområden.

1) Öppna Vattenkartan:

VISS Vatteninformationssystem Sverige

Avancerad sök Kartor Hämta data Om VISS

Kartgalleri

Välj karta utifrån dina behov. Kartgalleriet kommer att fyllas på efterhand. En hjälp för kartorna finns [här](#).

- Vattenkartan (ny plattform)**
Samma innehåll som den gamla Vattenkartan men med ett nytt utseende baserat på ny teknik - fungerar i de flesta webbläsare och mobila enheter. Om man inte behöver verktyg som utskrift mm. går det att öppna kartan i ett enklare utförande, öppna kartan.
- Enkla kartan**
Kartan kan även öppnas i [enklare utförande](#) vilket passar bra för mindre skärmar. Innehåller statusklassningar, mjölkvalfetsnormer och indelning av vatten.
[Filen om enkla kartan](#)
- Påverkanskällor**
Kartan visar nya bedömningar av påverkanskällor från tredje förvaltningscykeln. Konnektivitet, hydrologisk regim och morfologiskt tillstånd visas inte då de kommer att kompletteras våren 2019.
- Vattenmyndighetens data på GeodataKatalogen**
Hämta hem geodata från VISS på Länsstyrelsens Geodatakatalog. Det som finns tillgängligt är statusklassningar, vattenförekomster samt mjölkvalfetsnormer. Geodatan hittas lättast genom att filtrera på ansvarig organisation och markera Vattenmyndigheterna. Filerna tillhandahålls i shapeformat med referenssystemet SWEREF 99 TM. Det finns också lyrifiler (ArcGIS 10.3 format).
- Kraftigt modifierade vatten samråd (avslutat)**
Karta som visar de vatten som omfattades av samrådet om förslag till mjölkvalfetsnormer för kraftigt modifierade vatten 2/5-30/9 2018 (samrådet är avslutat, läs mer på [Vattenmyndigheternas webbsidor](#)).

Webbmaster: viss-support@lansstyrelsen.se
Cookiepolicy VISS Öppna API

VATTENMYNDIGHETENA Länsstyrelserna Havs och Vatten myndigheten

2) Zooma in till önskat område i kartan och kryssa i lagren under "Avrinningsområden" som finns längst ner under "Vattenförekomster och övrigt vatten":

Lagerlista

Sök i lagerlista

- Övervakning
- Åtgärder och påverkan
- Vattenförekomster och övrigt vatten** ...
 - Vattenförekomster (2017-2021)
 - Vattenförekomster och övrigt vatten - (2010-2016)
 - Vattenförekomster och övrigt vatten - (2004-2009)
 - Avrinningsområden**
 - SMHI huvudavrinningsområden (2016) ...
 - Vattenförekomst avrinningsområden ytvatten (VARO) ...
 - SMHI delavrinningsområden (2016) ...
 - Miljö kvalitetsnormer 2016-2021 ...
 - Statusklassningar och bedömningar 2010-2016
 - Skyddade områden enligt vattenförvaltningsförordningen ...
 - Skyddade områden - miljöbalken ...
 - Typindelning ...
 - Administrativa områden ...
 - Havsmiljödirektiv ...
 - Vattendirektivet Norge (NVE) ...
 - Vattendirektivet Finland (SYKE) ...
 - Topografiska webbkartan nedtonad
 - Topografiska Webbkartan Nedtonad ...
 - Ortofoton
 - Ortofoto ...